

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

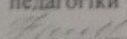
ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
соціальної педагогіки та психології

О. В. Пономаренко
« _____ » _____ 2024 р.

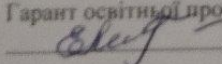
ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалавра
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 231 – «Соціальна робота»
освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»

Укладачі: к.пед.н., доцент Лещенко О. Г., викладач Авраменко У. В.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної
педагогіки та спеціальної освіти

Протокол № 1 від «24» січня 2024 р.
Завідувач кафедри соціальної
педагогіки та спеціальної освіти
 Н. В. Заверико

Погоджено
Гарант освітньої програми
 О. Г. Лещенко

Ухвалено науково-методичною радою
факультету СПП

Протокол № 1 від «25» січня 2024 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціальної педагогіки та
психології
 Т. В. Турбар

Запоріжжя – 2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 23 – «Соціальна робота»	Кількість кредитів – 4	Цикл дисциплін Цикл професійної підготовки освітньої програми	
Спеціальність 231 – «Соціальна робота»	Загальна кількість годин – 120	Семестр:	
		2-й	2-й
Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»	Змістових модулів – 6	Лекції	
		16 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 6	Практичні	
		16 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		88 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Етика та деонтологія соціальної роботи» є формування у майбутніх соціальних педагогів / соціальних працівників моральних цінностей соціально-педагогічної діяльності; опанування необхідними знаннями з основ професійної етики та формування навичок їх реалізації у практичній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Етика та деонтологія соціальної роботи» є:

- розкриття питання важливості етичних принципів та норм у соціальній роботі та соціально-педагогічній діяльності;
- розкриття соціальної значущості дотримання соціальним працівником педагогічної етики, необхідності оволодіння професійно-етичними якостями;
- ознайомлення майбутніх соціальних педагогів / працівників з принципами та нормами соціально-педагогічної етики;
- розкриття особливостей етичної поведінки соціального працівника при розв'язанні соціально-педагогічних проблем;
- розвиток навичок регулювання власної поведінки у різноманітних ситуаціях професійної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК-6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК-12. Здатність приймати обґрунтовані рішення</p> <p>ЗК-15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>СК-3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.</p> <p>СК-12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту, зокрема засобами соціальної профілактики.</p> <p>СК-16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи.</p> <p>СК-20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.</p> <p>РН5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.</p> <p>РН8 Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.</p> <p>РН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту, підвищення соціальної безпеки, здійснення соціального захисту.</p> <p>РН20 Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.</p> <p>РН21 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.</p>	<p><i>Методи навчання:</i></p> <p>лекційні (лекції; лекції з елементами дискусії; презентаційні матеріали з поясненням);</p> <p>теоретичні (вивчення базової термінології; опрацювання наукових статей; конспектування)</p> <p>практичні (відпрацювання практичних навичок розв'язання етичних дилем)</p> <p>діалогічні (бесіди; навчальні дискусії; інтерактивні заняття)</p> <p>аналітичні (складання графіків, схем, таблиць; робота з першоджерелами та нормативно-правовими документами; аналіз конкретних педагогічних випадків)</p> <p>дослідницько-пошукові (індивідуальні та колективні проєкти; вирішення практичних кейсів та розв'язання педагогічних ситуацій).</p> <p><i>Контрольні заходи:</i></p> <p>Поточний контроль: термінологічні диктанти; проміжне тестування; публічні виступи; групові проєкти; індивідуальні проєкти; аналіз документів; написання письмових робіт (есе, тези доповіді); усні доповіді та опитування.</p>

Міждисциплінарні зв'язки.

Проблематика курсу «Альтернативні засоби комунікації» пов'язана з курсом «Психолого-педагогічні засади міжособистісного спілкування»

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія та теорія етики та деонтології соціальної роботи

Соціальна деонтологія: історія і сучасність Історичний аспект становлення системи деонтологічних знань. Виникнення деонтологія як науки та її розвиток. Загальна характеристика соціальної деонтології як науки. Соціальна деонтологія як навчальний предмет. Методологія соціальної деонтології Методологія соціальної деонтології. Принципи та джерела соціальної деонтології. Функції соціальної деонтології. Компоненти соціальної деонтології. Поняття «етика» і «мораль». Структура й функції моралі. Поняття про цінності. Цінності й ціннісні орієнтації в професійній діяльності. Мета й завдання етики соціальної роботи. Функції й принципи етики соціальної роботи.

Змістовий модуль 2. Нормативно-правова база деонтології соціальної роботи.

Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України. Загальна характеристика діяльності соціального працівника Теоретичні підходи до розуміння соціальної діяльності. Основні риси, що характеризують діяльність соціального працівника. Зміст діяльності соціального працівника. Види діяльності соціального працівника. Вимоги до професії “соціальний працівник”. Система діяльності соціального працівника. Тенденції розвитку соціальної діяльності. Суб'єкти здійснення соціальної діяльності Основні вимоги та умови набуття права на здійснення соціальної практичної діяльності. Набуття якостей, необхідних для діяльності соціального працівника. Права та обов'язки соціального працівника. Професійна відповідальність соціального працівника.

Змістовий модуль 3. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія соціального педагога та клієнта та її етичні аспекти

Конфлікти та їх вияв у сфері діяльності соціального працівника Поняття конфлікту та його види. Суб'єкти соціального конфлікту. Стадії розвитку конфлікту та причини його виникнення. Вирішення та попередження конфліктів у діяльності соціального працівника.

Змістовий модуль 4. Професійна культура та професійна етика в соціальній сфері

Професійна культура та професійна етика соціального працівника Поняття “професійна культура соціального працівника”. Поняття та структурна характеристика моралі. Моральна культура соціального працівника. Норми соціальної деонтології, етики та професійної культури соціального працівника. Поняття “етика соціальної роботи”. Основні принципи професійної етики. Моральні якості соціального працівника. Етика взаємовідносин з клієнтом. Партнерська етика соціального працівника.

Змістовий модуль 5. Формування професійно-важливих якостей працівника соціальної сфери

Аспекти формування психологічно–естетичного почуття соціального працівника
Інтелектуальна і психологічна культура соціального працівника. Емоційна культура соціального працівника. Педагогічна та естетична культура соціального працівника. Шляхи формування психолого–естетичних елементів культури соціального працівника. Аспекти формування духовно–національного почуття соціального працівника
Фактори формування професійної свідомості та культури соціальних працівників. Духовна культура соціального працівника. Національна культура соціального працівника. Причини деформації соціальних працівників. Аспекти формування професійного почуття соціального працівника
Інформаційна культура соціального працівника. Економіко–правова культура соціального працівника. Фізична культура соціального працівника. Взаємозв’язок компонентів культури соціального працівника. Поняття та елементи навчального процесу. Види теоретичної, практичної та самостійної підготовки студента. Організація і контроль підготовки та захисту письмових робіт, їх види. Проблеми формування моральної культури соціального працівника
Моральна самосвідомість. Поняття про добро і зло, справедливість та несправедливість. Честь, гідність, дія і свобода соціального працівника. Моральні норми і принципи в етичній культурі соціального працівника. Проблеми формування моралі соціального працівника.

Змістовий модуль 6. Професійна майстерність, етикет та імідж соціального педагога

Формування професійної майстерності соціального працівника
Поняття про професійну майстерність соціального працівника. Основні компоненти майстерності соціального працівника. “Акторська” культура соціального працівника. Самовиховання професійної майстерності соціального працівника. Етикет та імідж соціального працівника
Ділове спілкування та етикет соціального працівника. Формування ділових та особистісних якостей. Етикет відносин з клієнтами, колегами, підлеглими. Етикет телефонних розмов. Сучасний діловий етикет. Поняття про імідж менеджера, керівника, працівника. Основи техніки управління людьми. Формування іміджу соціального працівника.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні / год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
				о/д.ф.	з/дист.ф.	о/д.ф.	з/дист.ф.	о/д.ф.	з/дист.ф.			
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12
		о/д.ф.	з/дист.ф.									
1	15	15		4	2	2	2	9	9	2	5	7
2	15	15		2	2	4	2	9	9	3	10	13
3	15	15		4	2	2	2	9	9	5	5	10
4	15	15		2	2	4	-	9	13	3	10	13
5	15	15		2	-	2	-	11	15	5	5	10
6	15	15		2	-	2	-	11	15	2	5	7
Усього за зміст. мод.	90			16	8	16	6	58	70	20	30	60
Екзамен	30							30	30			40
Загалом	120	120								100		

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д.ф.	з/дист.ф.
1	2	3	4
1	Л1. Соціальна деонтологія: історія і сучасність	2	2
1	Л2. Методологія соціальної деонтології	2	0
2	Л3. Загальна характеристика діяльності соціального працівника	2	0
3	Л4. Суб'єкти здійснення соціальної діяльності	2	0
3	Л5. Конфлікти та їх вияв у сфері діяльності соціального працівника	2	2
4	Л6. Професійна культура та професійна етика соціального працівника	2	0
5	Л7. Аспекти формування психологічно-естетичного, духовно-національного та професійного почуття соціального працівника	2	0
6	Л8. Формування професійної майстерності соціального працівника		
Разом		14	4

6. Теми практичних (семінарських/лабораторних) занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д.ф.	з/дист.ф.
1	2	3	0
1	П1. Соціальна деонтологія: історія і сучасність	2	2
2	П2. Методологія соціальної деонтології	2	0
2	П3. Загальна характеристика діяльності соціального працівника	2	0
3	П4. Суб'єкти здійснення соціальної діяльності	2	0
4	П5. Конфлікти та їх вияв у сфері діяльності соціального працівника	2	2
4	П6. Професійна культура та професійна етика соціального працівника	2	0

5	П7. Проблеми формування моральної культури соціального працівника	2	0
6	П8. Етикет та імідж соціального працівника	2	
Разом		16	2

7.

8. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Звіт за практичне	Підготувати виступ на одну з запропонованих тем. 1. Поняття «етика» і «мораль». Структура й функції моралі. 2. Поняття про цінності. Цінності й ціннісні орієнтації в професійній діяльності. 3. Мета й завдання етики соціальної роботи. 4. Функції й принципи етики соціальної роботи. 5. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України.	Повнота і чіткість виступу 1 б. Доступні і цікаві приклади 1 б. Наявність наочності 1 б. Проблемні питання до аудиторії 1 б. Висновок 1 б.	5
	Термінологічний диктант	8 понять, з тих, які були розглянуті на Лекції 1	Кожне правильне визначення 0,25 бала	2
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	3			7
2	Звіт за практичне	Заповніть запропоновані таблиці: «Етика і етикет у соціальній роботі: спільне та відмінне» «Принципи та джерела соціальної деонтології» «Функції соціальної деонтології» «Компоненти соціальної деонтології» Максимальна оцінка 5 балів Повнота інформації 2 б. Публічний захист 2 б. Активність учасника 1 б.	Повнота інформації 2 б. Публічний захист 2 б. Активність учасника 1 б.	5
	Поточний контроль	Тестування на платформі MOODLE	Кожна правильна відповідь - 0,5 балів	3
	Звіт за практичне	Підготувати виступ на одну з запропонованих тем. 1. Правова база соціальної роботи за кордоном 2. Законодавство України, дотичне до надання соціальних послуг. 3. Регламентація відносин соціальної роботи в Україні. 4. Соціальні стандарти.	Повнота і чіткість виступу 1 б. Доступні і цікаві приклади 1 б. Наявність наочності 1 б. Проблемні питання до аудиторії 1 б. Висновок 1 б.	5

Усього за ЗМ 2 контр. заходів	3			13
3		<p>Підготувати виступ на одну з запропонованих тем:</p> <ol style="list-style-type: none"> Відповідальність та обов'язок соціального працівника перед суспільством та державою. Відповідальність та обов'язок соціального працівника перед професією. Відповідальність та обов'язок соціального працівника перед професійною групою (колегами). Професійний обов'язок соціального працівника по відношенню до клієнта. Обов'язок соціального працівника перед самим собою. Покликання соціального працівника. Моральні знання. Моральні переконання. Моральна потреба. Роль професійної моралі у формуванні особистості соціального працівника. Чесність. Совісність. Об'єктивність. Справедливість. Тактовність. Уважність і спостережливість. Терпимість. Витримка і самовладання. Доброта. Любов до людей. Самокритичність. Адекватність самооцінки. Терпіння. Комунікабельність. Оптимізм. Сила волі. Емпатія. Прагнення до самовдосконалення. Творче мислення. 	<p>Повнота і чіткість виступу 1 б.</p> <p>Доступні і цікаві приклади 1 б.</p> <p>Наявність наочності 1 б.</p> <p>Проблемні питання до аудиторії 1 б.</p> <p>Висновок 1 б.</p>	5
	Звіт за практичне	5. Прагнення до самовдосконалення. Творче мислення.		
	Творче завдання (самостійна робота)	<p>Підібрати 2-3 фрагменти з прикладами конфліктних соціально-педагогічних ситуацій та їх вирішення із вітчизняних та зарубіжних художніх фільмів (відео фрагменти). Підібрати методики оцінки способів реагування у конфліктній ситуації. Занотувати у конспекті способи уникнення та подолання стресових ситуацій в умовах спілкування соціального працівника/педагога (не менше 7 способів).</p>	<p>Підбір релевантних прикладів 1,5 б. Методи оцінки та способи реагування 1,5 б. Способи уникнення і подолання означених ситуацій - 2 б.</p>	5
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	3			10
4	Практичне (сюжетно)	Звіт - розгорнуте самооцінювання участі в сюжетно-рольових іграх за критеріями	Активна участь в сюжетно-рольових іграх - 2 б Дотримання кодексу	5

	рольові ігри)		соціального робітника для вирішення проблемних ситуацій – 2 б Акторська майстерність педагога – 1 б.	
	Поточний контроль 2	Тестування на платформі MOODLE	Кожна правильна відповідь - 0,5 балів	3
	Практичне (сюжетно рольові ігри)	Звіт - розгорнуте самооцінювання участі в сюжетно-рольових іграх за критеріями	Активна участь в сюжетно-рольових іграх - 2 б Дотримання кодексу соціального робітника для вирішення проблемних ситуацій – 2 б Акторська майстерність педагога – 1 б.	5
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	3			13
	Самостійна робота до теми "Аспекти формування духовно-національного почуття соціального працівника"	Дати порівняльну характеристику етичних принципів на основі кодексів соціального працівника, практичного психолога, медичного працівника. Представити у вигляді таблиці.	Повнота аналізу - 3 б. Лаконічність - 1 б Естетичність оформлення таблиці - 1 б.	5
	Дискусія	Проблеми формування моральної культури соціального працівника Моральна самосвідомість. Поняття про добро і зло, справедливість та несправедливість. Честь, гідність, дія і свобода соціального працівника. Моральні норми і принципи в етичній культурі соціального працівника. Проблеми формування моралі соціального працівника.	Активна участь у дискусії - 5 б Бали можуть бути знижені за: - Порушення дисципліни - Перехід на особистості в ході дискусії - Неаргументованість тверджень - Відкрити неповагу до інших точок зору - Перебивання - Вербальний монополізм - Неконструктивну критику	5
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	2			10
	Термінологічний диктант	8 понять, з тих, які були розглянуті на Лекції 7	Кожне правильне визначення 0,25 бала	2
	Дискусія	Етикет та імідж соціального працівника Ділове спілкування та етикет соціального працівника. Формування ділових та особистісних якостей. Етикет відносин з клієнтами, колегами, підлеглими. Етикет телефонних розмов. Сучасний діловий етикет. Поняття про імідж менеджера.	Активна участь у дискусії - 5 б Бали можуть бути знижені за: - Порушення дисципліни - Перехід на особистості в ході дискусії - Неаргументованість	5

		керівника, працівника. Основи техніки управління людьми. Формування іміджу соціального працівника.	твердження - Відкрити неповагу до інших точок зору - Перебивання - Вербальний монополізм - Неконструктивну критику	
Усього за ЗМ 6 контр. заходів	2			7
Усього за змістові модулі контр. заходів	14			60

9. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання	Питання для підготовки до екзамену: На сторінці https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=115666	Тестові питання 1 бал за кожну правильну відповідь, відкриті питання 5 балів за правильну відповідь	20
	Практичне завдання	Індивідуальне навчально-дослідне завдання: Визначити складові іміджу соціального працівника. 1. Підібрати та провести методики для діагностики власного іміджу соціального працівника (5-7 шт). 2. Представити результати діагностики у вигляді презентації. 3. Визначити шляхи розвитку свого професійного іміджу.	Повнота і відповідність виконання завдання 15 балів. Креативність 3 б. Охайність та естетичність 2 б.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Про соціальні послуги: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15#n3>
2. Роєнко С.О. Етика соціальної роботи : навч. посібник / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; уклад. С. О. Роєнко. - 2-е вид., переробл. та доповн. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. – 202 с.
3. Філософсько-педагогічний і духовно-поетичний досвід професора Григорія Васяновича: до 75-річчя від дня народження / упоряд. С. М. Вдович. Львів : ФОП Корпан Б. І., 2020. 330 с.
4. Хлебик С. Р. Етика соціальної роботи : навчально методичний посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 221 с.
5. Ярошенко В.М., Єльчієва О.Р. Деонтологія соціальної роботи. URL: <pdfhttp://hdl.handle.net/123456789/832>

Додаткова література

1. Спіріна Т. П. Етика соціально-педагогічної діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2013. 247 с.
2. Сухомлинський В. О. Лист про педагогічну етику. Київ : Либідь, 1977. Т.2. 240 с.
3. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 208 с.
4. Шиманова О. Етика і професійна етика : навч.-метод. посібник. Київ : ПП Сорока Т.Б., 2013. 132 с.
5. Савельєв В. П. Етика : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2007. 256 с.
6. Хоружа Л. Л. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. Київ : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 96 с.
7. Заїка В. М. Особливості трансформації людини в ході вирішення життєвої кризи. Методичні матеріали / за ред. Л.Г. Перетятко. Вид. 3-е, доп. Полтава, 2006. 100 с.
8. Кириленко Т. С. Психологія : емоційна сфера особистості : навч. посібник. Київ : Либідь, 2007. 256 с.
9. Малахов В. Етика спілкування : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 2006. 400 с.
10. Титаренко Т. Життєві кризи : технології консультування. Перша частина. Київ : Главник, 2007. 144 с.
11. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч. посіб. Львів : Сполом, 2010. 420 с.

Інформаційні джерела

1. Лукас Джо, Васильченко Ольга. Етичні принципи та цінності соціальної роботи. С.29-45. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5160/lukas_etychni_pryntsypy_ta_tsinnosti.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Семігіна Тетяна. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. С. 70-85. URL: <https://www.iassw-aiets.org/wp-content/uploads/2019/03/Ukrainian-Global-SW-statement-of-Ethical-Principles.pdf>